

เข้ม จากเปลือกมะม่วงผสมดินโคลน สด
แดง จากเปลือกไม้ตะคร้อ ไม้ประดู่ และ
ไม้หัวแมลงวัน สีครีม จากเปลือกต้นสมอ
ไทย สีน้ำตาลแก่ จากเปลือกกระสิน สี
ชมพู จากเปลือกต้นหน่อหรือจิว สีเทา จาก
เปลือกต้นหน่อและใบยูคาลิปตัส เป็นต้น
สำหรับกรรมวิธีการย้อมไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน

ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ภูมิปัญญาไทย กำลังจะไปนอก

ทำด้วยมือ

ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้เปลือกไม้ เพื่อ
นำมาย้อมสีผ้าสำหรับใช้ในชีวิต
ประจำวันของชาวบ้านในหลายท้องที่
ถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นต่อเนื่องกัน
มาช้านานเป็นพัน ๆ ปีแล้ว ปัจจุบันภูมิ
ปัญญานี้ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป บางท้องที่
นอกจากผลิตขึ้นใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว
ยังสามารถสร้างเป็นอาชีพเสริม เพิ่มราย
ได้ให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง เช่น
สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเหล่าป่าเป็ด จังหวัด
มุกดาหาร ใช้ความรู้ดังกล่าว สร้างงานจน
สามารถส่งจำหน่ายยังต่างประเทศได้ด้วย
นางไคร้ สุวรรณพันธ์ ประธานกลุ่มแม่
บ้านเกษตรกรบ้านเหล่าป่าเป็ด เปิดเผยว่า
ความรู้และวิธีการใช้เปลือกไม้ย้อมสีผ้านั้น
ได้รับการถ่ายทอดมาจากปู่ ย่า ตา ยาย มา
เป็นทอด ๆ จนถึงปัจจุบันยังมีการปฏิบัติ
อยู่อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่าง เช่น สีเหลือง
จากเปลือกมะม่วง เพกาหรือขนุน สีเหลือง

นางไคร้ สุวรรณพันธ์
ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเหล่าป่าเป็ด

เพียงแต่ต้องดูความสัมพันธ์ระหว่าง
เปลือกไม้กับผ้าให้เหมาะสม นั่นคือ ใช้
เปลือกไม้ 1 กิโลกรัมต่อเส้นฝ้าย 2 กิโล
กรัม นอกจากนี้ ยังมีจุนสี ปูนขาว โคลน

สวย ๆ ทั้งหมด

แป้งมันสำปะหลัง ผงซักฟอก แชมพูสระ
ผมและน้ำสะอาดโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
เตรียมน้ำสี ตัวอย่างเช่น หากต้องการสี
เหลืองให้นำเปลือกมะม่วงสดหรือแห้ง ใส่
ในบิ๊บเติมน้ำจำนวน 15 ลิตร ละลายปูน
ขาวขนาดเท่าหัวแม่มือลงไปบิ๊บ ทิ้งไว้
ประมาณ 15-20 นาที นำไปต้มให้เดือด
โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง น้ำจะออก
เป็นสีเหลือง ยกจากเตานำมารอง
เฉพาะน้ำ จะได้สีเหลืองตามต้องการ
เตรียมเส้นด้าย เส้นฝ้ายที่จะนำมาย้อม
หากเป็นฝ้ายดิบอาจมีไขมันติดอยู่ ให้นำไป
ต้มในน้ำเดือดผสมผงซักฟอก 1 ช้อนแกง
ต้มไว้ประมาณ 15 นาที นำขึ้นจากน้ำเดือด

ทั้งไว้ให้เย็น ล้างน้ำให้
สะอาด ผึ่งลมให้แห้ง
เตรียมไว้ให้พร้อมที่จะนำ
ไปย้อม
ขั้นตอนการย้อม ใช้กะ
ละมังใบใหญ่ ใส่สี
เหลืองที่เตรียมไว้ ตั้งไฟ
พร้อมเติมจุนสี ประมาณ 1
ช้อนโต๊ะ นำเส้นด้ายที่จะ
ย้อมใส่ลงไป ขณะที่น้ำ
กำลังเดือด หมั่นพลิกกลับ
ไปมา เพื่อให้สีติดเส้นฝ้าย
อย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลา
ประมาณ 30 นาที นำเส้น
ด้ายขึ้นมาผึ่งลมให้แห้งพอ
หมาด ๆ แล้วนำไปล้างในน้ำผสมแชมพู
สระผม จากนั้นนำไปแช่ในน้ำละลายแป้ง
มันสำปะหลัง เพื่อให้เส้นด้ายอยู่ตัวดี ยก
ขึ้นแขวนบนราวไม้ ผึ่งลมให้แห้ง พร้อมที่

จะนำไปทอเป็นผืนได้
สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเหล่าป่า
เป็ด ปัจจุบันมีสมาชิก 82 คน ใช้เวลาว่าง
จากการทำไร่ ทำนา มาทอผ้าฝ้ายย้อมสี
ธรรมชาติ จำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับ
ครอบครัว เฉลี่ยคนละ 4,000 บาทต่อ
เดือน นอกจากผ้าสีพื้น ซึ่งทอเป็นผืนแล้ว
ยังมีผ้ามัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ ผ้าปู
โต๊ะ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เสื้อผ้าไหม ตุ๊กตาผ้า
และผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายอื่น ๆ ตามสั่ง
อีกมากมาย และจากความสำเร็จในการ
ย้อมผ้าของกลุ่มแม่บ้านเหล่าป่าเป็ด ทำให้
มีนักธุรกิจสั่งซื้อผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ
เพื่อส่งไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น ครั้ง
แรก จำนวน 2,000 เมตร โดยจัดส่งและ
รับเงินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และโอกาสต่อ
ไปจะมีออเดอร์เข้ามาตลอด เพียงแต่มีข้อ
จำกัดว่า ผ้าทุกชิ้นทุกผืนต้องมีสีเดียวกัน
และใกล้เคียงกันมากที่สุด
ผลจากความสำเร็จดังกล่าว นับเป็น
ก้าวแรกของผ้าฝ้ายไทยที่มีโอกาสไปรอด
ความสวยงามดังต่างประเทศ ซึ่งหากมีการ
พัฒนาสีสันทน ลวดลายให้ได้มาตรฐาน
เดียวกันมากกว่านี้ อาจมีการขยายตลาด
ไปยังประเทศอื่น ๆ ได้อีกด้วย หากสนใจ
ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติหรือผลิตภัณฑ์
ต่าง ๆ จากผ้าฝ้ายที่มีอยู่แล้ว หรือ
ต้องการสั่งทำขึ้นใหม่เป็นพิเศษ ในราคา
ยุติธรรม ติดต่อได้ที่กลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรเหล่าป่าเป็ด ตำบลนาโสก
อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร 49000 หรือ
โทรศัพท์ (042) 691-126